

Áo cà sa trong chuồng cọp

ISSN: 2734-9195 11:36 13/08/2026

Từ Côn Đảo, hình ảnh ấy theo tôi trở về. Tôi kể lại, để chiếc áo nâu giữa “chuồng cọp” không chỉ nằm lại trong ký ức của riêng mình.

Trong chuyến thăm Côn Đảo, giữa không gian từng được gọi là “địa ngục trần gian”, tôi bắt gặp hình ảnh như thế: một nhà sư khoác trên mình chiếc áo nâu, xuất hiện giữa những người tù trong mô hình tái hiện cảnh giam cầm tại hệ thống nhà tù Côn Đảo.

Chiếc áo cà sa ấy, trong không gian của những “chuồng cọp”, bỗng trở thành mốc nối đặc biệt giữa lịch sử Phật giáo và lịch sử dân tộc.

Từ áo cà sa đến những năm tháng không thể quên

Sau khi tham quan bảo tàng, chúng tôi được hướng dẫn đến khu vực các trại giam trên đảo Côn Sơn. Những cái tên nghe có vẻ bình thường như “trại cải huấn” thực chất từng là nơi giam giữ, đầy ải và cưỡng bức lao động đối với những người tù trong những giai đoạn lịch sử khác nhau.

Hình ảnh do tác giả cung cấp

Các khu giam giữ được phục dựng để từng thế hệ hôm nay có thể hình dung phần nào cuộc sống của những người từng bị giam cầm nơi đây.

Những phòng giam chật hẹp. Những chiếc cùm chân. Những thân người gầy guộc, rách rưới được tái hiện trong tư thế chen chúc, tựa vào nhau để tồn tại qua những tháng ngày khắc nghiệt.

Và giữa những con người ấy, có một nhà sư. Chiếc áo nâu giản dị hiện lên giữa khung cảnh nhà tù khiến tôi đặc biệt xúc động.

Tôi từng đọc nhiều tài liệu về Phật giáo Việt Nam trong những giai đoạn lịch sử đất nước có chiến tranh, từng nghe kể về những vị tu sĩ tham gia các hoạt động xã hội, đấu tranh vì độc lập, hòa bình và sự sống của con người. Nhưng đọc và nghe là một chuyện, tận mắt nhìn thấy hình ảnh một người tu hành bị giam cầm giữa “địa ngục trần gian” lại là cảm nhận hoàn toàn khác.

Ở đó, chiếc áo cà sa không còn chỉ là biểu tượng của đời sống tu hành, mà hiện diện song hành cùng lịch sử dân tộc.

Trong những thời điểm đất nước trải qua chiến tranh, mất mát và biến động, người xuất gia không phải lúc nào cũng có thể đứng ngoài những khổ đau chung của xã hội. Có những vị tu sĩ đã phải chịu tù đầy, khổ sai; có những người tham gia các phong trào xã hội, phong trào yêu nước; có người từ chốn thiền môn bước vào những hoàn cảnh mà sự sống và cái chết chỉ cách nhau trong gang tấc.

Bởi vậy, khi nói đến tinh thần “cởi áo cà sa khoác chiến bào”, có lẽ không nên chỉ hiểu theo nghĩa đen của việc người tu hành rời chùa để tham gia chiến đấu.

Đằng sau hình ảnh ấy còn là câu hỏi lớn hơn: khi đất nước và dân tộc lâm vào cảnh khổ đau, người tu hành sẽ làm gì?

Phật giáo vốn đề cao lòng từ bi, tinh thần cứu khổ và trách nhiệm đối với cộng đồng. Trong những hoàn cảnh lịch sử đặc biệt, tinh thần ấy có thể được thể hiện bằng nhiều cách khác nhau: bảo vệ sự sống, chăm sóc người bị thương, cứu trợ đồng bào, tham gia các hoạt động xã hội, đấu tranh cho hòa bình hoặc trực tiếp gánh chịu những mất mát cùng dân tộc.

Vì thế, hình ảnh một nhà sư trong nhà tù Côn Đảo không chỉ là số phận một cá nhân, mà điều đó gợi nhắc về một giai đoạn mà những người khoác áo tu hành cũng mang trong mình nỗi đau của đất nước.

Côn Đảo và ký ức về những người bị giam cầm

Côn Đảo hôm nay đã trở thành địa danh, thắng cảnh du lịch, điểm đến để tìm hiểu lịch sử và tưởng niệm những người đã hy sinh.

Nhưng phía sau cảnh biển xanh, những con đường bình yên và vẻ đẹp của đảo là miền ký ức rất nặng.

Trong nhiều giai đoạn lịch sử, hệ thống nhà tù Côn Đảo đã giam giữ hàng chục nghìn người. Những con số thống kê về tù nhân, những khu trại giam, những hình thức tra tấn và lao dịch chỉ có thể giúp chúng ta hôm nay hình dung một phần về quy mô của sự khắc nghiệt.

Điều ám ảnh hơn cả vẫn là những con người cụ thể.

Họ từng có tên tuổi, gia đình, quê hương, những niềm vui và ước vọng riêng. Họ đã sống, chịu đựng và có người đã không trở về.

Trong dòng người ấy có cả những người tu hành.

Và khi đứng trước mô hình nhà giam với hình ảnh vị sư khoác áo nâu, tôi bất giác nghĩ: chiếc áo ấy đã từng đi qua những nơi nào của lịch sử dân tộc?

Có thể là mái chùa.

Có thể là một con đường làng.

Có thể là nơi cứu trợ người dân trong chiến tranh.

Và cũng có thể là một phòng giam chật hẹp giữa Côn Đảo.

Chiếc áo nâu ngày ấy và hôm nay

Có một điều thú vị là hình ảnh chiếc áo nâu của người tu hành không chỉ thuộc về quá khứ.

Ngày nay, chúng ta vẫn có thể bắt gặp những chiếc áo nâu trong rất nhiều hoạt động xã hội.

Đó là những bữa cơm từ thiện dành cho người nghèo và bệnh nhân có hoàn cảnh khó khăn.

Là những chuyến đi cứu trợ đồng bào vùng thiên tai.

Là những ngôi nhà tình thương được dựng lên cho người nghèo.

Là những chương trình hiến máu nhân đạo, chăm sóc trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt, hỗ trợ người khuyết tật, người già neo đơn.

Và ở những nơi xa xôi, nơi đầu sóng ngọn gió như Trường Sa, hình ảnh người phật tử, tăng ni trong những hoạt động hướng về biển đảo cũng trở thành một phần của tinh thần phụng sự cộng đồng.

Hoàn cảnh lịch sử đã thay đổi.

Không còn những “chuồng cọp” như một biểu tượng của chế độ nhà tù thuộc địa và chiến tranh, nhưng xã hội hôm nay vẫn còn rất nhiều “nỗi khổ” khác: nghèo đói, bệnh tật, thiên tai, cô đơn, mất mát và những khoảng cách về cơ hội sống.

Trong những hoàn cảnh ấy, chiếc áo cà sa vẫn có thể được nhìn thấy bên cạnh từng mảnh đời yếu thế.

Ở Côn Đảo, tôi đã nhìn thấy một trong những hình ảnh ấy.

Một nhà sư trong chuồng cọp.

Một chiếc áo nâu giữa những người tù.

Từ Côn Đảo, hình ảnh ấy theo tôi trở về.

Tôi kể lại, để chiếc áo nâu giữa “chuồng cọp” không chỉ nằm lại trong ký ức của riêng mình.

Tác giả: **Nguyễn Thành Công**